

בעזה ש"ת

קובץ
אור
התורה
והחסידות

שיעורי

הגה"ח ר' אהרן רובינפעלד שליט"א
ראש ישיבה דחסידים בעלזא
פעיה"ק ירושלים תובב"א

פרשת בהר בחוקותי
כ"ב אייר תשפ"ג לפ"ק

פרנס החודש

הרה"ח ר' אבא חייא פריעד שליט"א
אב"י בלונדון
לרגל שמחת אירוסים ביתו תחי'
עבי"ג הבה"ח יצחק רובינפעלד גי"ו
בן מזריגו ראש הישיבה שליט"א
למזל טוב בשעה טובה ומצלחת
יה"ר שיזכו לבנות בנין עדי עד ובית נאמן בישראל

בס"ד

קובץ

אור התורה והחסידות

השיעור ע"י מזריגו

ראש הישיבה שליטי"א

בהיכל ישיבתנו הקדושה

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שגמסר ביום ה' פרשת אמור

י"ג אייר תשפ"ג לפ"ק

אור התורה:

בענין מצות מילה

עמ' א'

ניתן להאזין לכל שיעורי ראה"י

במספר הישיר של קול הלשון

שמספרו: 073-3211-614

לתרומות והארות ניתן לפנות

אל הגבאים בישיבה

או בטלפון: 058-3261-422

ניתן לקבל את שיעורים זהקובצים

בדוא"ל ע"י שליחת בקשה לדוא"ל:

Ortv212@gmail.com

תודותינו נתונה לכל התורמים שיחיזו

למען הוצאת הקובץ לאור

יו"ל בס"ד ע"י

"מכון אור תורה וחסידות"

להפצת שיעורי

הגה"ח רבי אהרן רובינפלד שליטי"א

ראש ישיבה דחסידי בעלזא

פעיה"ק ירושת"ו

אור התורה בענין מצות מילה

על אמרתך כמוצא שלל רב, קאי על מצות מילה, מבאר שם רש"י דמילה היא מצוה מיוחדת שישראל שמחין וששין עליה, דכל שאר מצוות אינן מוכיחות כל שעה, כגון תפילין ומזוזה וציצית דאינן כשהוא בשדה וערום בבית המרחץ, אבל מצות מילה מעיד עליהם לעולם כדאמרינן במנחות בדוד וכו' כיון שנזכר במילה נתיישבה דעתו, עכת"ד.

מסתבר דכוונת רש"י היא כשיטת המהר"ח אור זרוע דמצות מילה היא מצוה תמידית ולכן שמחין ישראל כ"כ במצות מילה.

ב. מח' הרמב"ם והטור במילה בחול

כשכבר פירש האם חוזר על ציצין שאינן מעכבין

הנה בשבת (קלג:) ת"ר המל, כל זמן שהוא עסוק במילה, חוזר בין על הציצין [פי' שיורי ערלה] המעכבין את המילה בין על הציצין שאינן מעכבין את המילה, פירש, על הציצין המעכבין את המילה חוזר על ציצין שאינן מעכבין את המילה אינו חוזר.

ונחלקו הרמב"ם והטור בפי' גמ' זו, הטור לומד דהגמ' מדברת בשבת וכיון שהחיוב לחתוך את הציצין שאינן מעכבין את המילה היא רק מדין הידור מצוה, אזי אם עדיין עסוק במילה הר"ז חלק מהמצוה וזהו גם דוחה שבת, ואם כבר פירש אזי על הציצין המעכבין את המילה חוזר דזהו חלק מהמצוה עצמה שדוחה שבת ועל ציצין שאינן מעכבין

בס"ד נדבר היום מענין מצות מילה לרגל שמחת הברית מילה בחצרות קדשינו, וגם משום דכפי שנבאר מצות מילה היא מצוה שמקיים כ"א בכל עת ובכל זמן במשך כל חייו, ולכן מודים אנו בברכה"מ "ועל בריתך שחתמת בבשרינו".

ענף א' - מצות מילה פעם אחת או מצוה תמידית

א. שיטת מהר"ח אור זרוע מצות מילה

מצוה תמידית

הגמ' במנחות (מג:) אומרת דבשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה את עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה בבשרו נתיישבה דעתו, ולאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר "למנצח על השמינית מזמור לדוד" על מילה שניתנה בשמינית.

מוכיח המהר"ח אור זרוע [בנו של האו"ז] בתשובה קפ"ג מגמ' זו דמצות מילה אינה מצוה שמקיימים רק פעם אחת בשעת מעשה חתיכת הערלה, אלא בכל ימי חייו כ"ז שהוא מהול הרי הוא מקיים מצות מילה, ולכך נתיישבה דעתו של דוד כשנזכר במילה שבבשרו דנזכר שמקיים בכל עת מצות מילה, דבלא"ה קשה להבין במה נתיישבה דעתו כשנזכר מהמילה, הרי עכשיו אין הוא מקיים שום מצוה והרי הוא עומד ערום מן המצוות.

ובאמת משמע כן בדברי רש"י במסכת שבת (קל.) על הגמ' דהפסוק "שש אנכי

דבמצות מילה יש שתי ענינים, דמלבד מצוה ביום השמיני ישנו מצוה תמידית להיות מהול כמש"כ "והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם", נכשיטת המהר"ח אור זרוע הנ"ל אולם הוא מביא את זה מעצמו.

ואה"נ שמצד מצות המילה ביום השמיני לאחר שכבר קיים המצוה אין חיוב לחזור על ציצין שאינן מעכבין, כנ"ל דהידור מצוה היא רק בשעת קיום המצוה, אולם מצד המצוה התמידית יש חיוב של הידור מצוה כל הזמן, ומשו"ה חייב לחזור על הציצין שאינן מעכבין אפי' אם כבר פירש.

והרמב"ם שחלק סבר דמצות מילה היא רק מצוה לשעתה ביום השמיני ולא מצוה תמידית ולכן כיון שכבר פירש אין חיוב של הידור מצוה.

ד. קושיית הפרי יצחק על הבית הלוי בשו"ת פרי יצחק (ח"ב סי' ל') מובאת תשובה שכתב הפרי יצחק להבית הלוי והוא חולק שם על היסוד האמור שמצות מילה היא מצוה תמידית. והוכחתו היא דהא יש פוסקים שסוברים דמילה שלא בזמנו אין עושים ביום חמישי או שישי משום דא"כ יצטרכו לחלל שבת לרפואת התינוק³, [ובמג"א מובאת שיטה דאף ביום הרביעי

את המילה אינו חוזר דהידור מצוה אינו דוחה שבת, אבל בחול חוזר אפי' על ציצין שאינן מעכבין את המילה אפי' כבר פירש מדין הידור מצוה.

והרמב"ם לומד דהגמ' מדברת בין בשבת בין בחול, ואפי' בחול הדין דאם כבר פירש שוב אינו חוזר על ציצין שאינן מעכבין את המילה.

ולהלן יבואר ב' מהלכים במה נחלקו.

ג. מהלך הבית הלוי - נחלקו הרמב"ם

והטור האם מצות מילה היא מצוה

תמידית

בתשובות בית הלוי (ח"ב סי' מ"ז אות א' ב') מבאר את שיטת הרמב"ם עפ"י יסוד בחיוב הידור מצוה דילפינן מקרא ד"זה קלי ואנווהו", דזהו רק בהידור בקיום המצוה עצמה, אולם אין חיוב להדר לאחר שכבר מקיימים את המצוה כדין¹, וכגון הידור בנטילת לולב אם יש לפני האדם שני לולבים אחד מהודר ואחד שאינו מהודר מוטל עליו החיוב לנענע במהודר אולם לאחר שכבר יצא יד"ח בלולב שאינו מהודר לא מוטל עליו חיוב הידור מצוה ליטול שוב לולב מהודר².

והטור שחלק ע"ז וסבר דבחול מחויבים לחזור על ציצין שאינן מעכבין את המילה אפי' אם כבר פירש, סבר

¹ יש לבאר הדבר עפ"י משל לאדם שאוכל פת עם חמאה דאם זוכר לאכול החמאה ביחד עם הפת יש בזה בנותן טעם, אבל אם שכח לאכול החמאה ורוצה להשלים את אכילת החמאה לאחמ"כ בפנ"ע אין לזה שום טעם, וק"ל,

וראה לקמן אות ה' עוד משל בזה.

² ודאי יש ענין וקיום מצוה בנטילת לולב כל יום כמו שנהגו יקירי ירושלים כמבואר בגמ' סוכה (מא:): אולם אין זה חיוב של הידור מצוה אלא מצוה קיומית.

³ זו היא שיטה דחוויה ולא נהגו העולם להלכה כן, אמנם בבעלזא כן נקטו להלכה כשיטת אלו והמנהג היא דאין מליץ מילה שלא בזמנו ביום חמישי ושישי, [אגב אורחא, בבעלזא לא נהגו למול אף ביום הראשון עפ"י

האשה בגט כזה שכשר רק בדיעבד, אין שום ענין לחזור ולגרש בגט מהודר שנעשה עפ"י הדינים שאמרו חז"ל דהאשה כבר מגורשת, ה"נ בהידור מצוה לאחר שכבר קיים המצוה מה יועיל במה שיחזור ויהדר הרי ידי חובת המצוה כבר יצא].

אלא נחלקו הרמב"ם והטור בהידור מצוה במילה גרידא, דהטור סבר דמצות מילה שאני ממצות לולב וכיו"ב, דבמילה אפי' שכבר חתך את עיקר הערלה כיון שנשתיירו עדיין ציצין חייב להסירם מדין הידור מצוה אפי' אם כבר פירש דהמצוה אינה מסתיימת אם פירש, בשונה מלולב שלאחר שנטל הלולב יצא יד"ח המצוה, דהידור מצוה בלולב הוא רק אופן מהודר בקיום המצוה, משא"כ במילה הידור המצוה כאן בהסרת הציצין הוא חלק מגוף המצוה המתקיימת בהסרת הערלה, אלא שאין זה מעכב לקיום עצם המצוה, וא"כ לעולם יכול הוא לקיים הידור זה ולחתוך את כל הציצין אפי' אם כבר פירש דהוא ממשיך בקיום גוף המצוה, ואינו חוזר לקיים המצוה באופן מהודר. והרמב"ם סבר דבמילה נמי שייך יסוד זה כיון דציצין אלו אינן מעכבין את המילה אם פירש יצא יד"ח המצוה ושוב לא שייך דין הידור מצוה בזה.

לא משום דמונים השלושה ימים מיום שלאחמ"כ], ואי נימא דמצות מילה היא מצוה תמידית היאך יכולים לדחות מילה שלא בזמנו, הרי כל רגע ורגע יש עליו חובת מילה, והוא עובר בעשה אם אינו מל⁴.

מכח קושיא זו חולק הפרי יצחק על הבית הלוי וסובר דמצות מילה היא רק שיהיה מהול ביום השמיני⁵ ולא מצוה תמידית, [מסתמא לא ראה הפרי יצחק את התשו' המהר"ח אור זרוע כמו הבית הלוי שלא ראה את דבריו ונקט כן מעצמו]. אמנם צ"ע איך למד הפרי יצחק את הפשט בגמ' מנחות על דוד שכשנזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו, אמאי נתיישרה דעתו הרי עכשיו אין לו שום מצוה, וצ"ל שלמד הביאור בזה ע"ד הדרוש, שמצות מילה היא מצוה שנשאר סימן מהמצוה לעולם, ובזה נתיישרה דעתו של דוד.

ה. מהלך הפרי יצחק במח' הרמב"ם והטור הפרי יצחק שם אומר מהלך אחר במה שנחלקו הרמב"ם והטור דאה"נ במצות לולב מודי כו"ע שאין חיוב של הידור מצוה ליטול לולב מהודר לאחר שכבר קיים המצוה בלולב שאינו מהודר, [והוא מדמה לזה מה שכתב התורת גיטין דכל הדינים בגיטין שאמרו חז"ל שהם רק לכתחילה ולא בדיעבד, אם כבר גירש את

הגמ' בתענית שאין קובעין תענית ביום ראשון משום שזה שלישי ליצירה והאדם חלש וה"נ תינוק שחלה והוצרכו לדחות את מילתו חיישינן להכא].

⁴ היה אפשר לחלק דמצוה תמידית זו מוטלת רק על האדם עצמו ולא על האב ועל האב מוטל רק החיוב למול את הבן, וא"כ בכד"ג דהתינוק אינו בר מצוה אין כאן מצוה זו, אמנם הביה"ל נוקט בפירוש דעד שמגיע לגיל מצוות חייב האב במצוה תמידית זו.

⁵ הפרי יצחק לא למד שהמצוה היא מעשה המילה, אלא המצוה היא שיהיה מהול ביום השמיני, ומ"מ הרי"ז מצוה רק לשעתה ולא לעולם.

בכלל טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שפטור, אלא מוכח מכאן דהמל בתוך ח' אינו מקיים מצוה.

ג. מהלך הבית הלוי - המל בתוך ח'

מקיים המצוה התמידית

הבית הלוי מבאר (שם) עפ"י דרכו את החילוק בין מילה קודם זמנו למילה ע"י גוי, דהמל קודם זמנו אף שלא קיים שום מצוה, מ"מ יש כאן פעולת מילה כשרה וממילא מקיים מהיום השמיני והלאה את המצוה התמידית של להיות מהול.

אמנם במילה ע"י גוי או בלילה חל פסול על מעשה המילה וזה חשוב מילה פסולה, ואי"ז יכול ליחשב לקיום המצוה התמידית מהיום השמיני והלאה, והר"ז כנולד מהול ולכן צריך הטפת דם ברית⁶.

ד. מהלך נוסף עפ"י הקובץ הערות במכות בנותן טעם לשבח לדמות כאן את היסוד הידוע שאומרים כמה אחרונים וביניהם הקובץ הערות על הגמ' במסכת מכות (דף כא) שהלובש בגד של כלאיים מלקין אותו על כל התראה והתראה, על אף שלא שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכאן לא נתחדש לבישה חדשה עם כל התראה והתראה מ"מ יש כלל שתוצאה הנמשכת מתחלקת לכמה פעולות, ולכן חשיב כאילו כל רגע ורגע הרי הוא לובש מחדש את בגד

ענף ב' - החילוק בין מל בתוך ח' למילה ע"י גוי או מילה בלילה

א. דין הטפת דם ברית

הדין במי שנולד מהול או גר שנימול בגיותו הוא שצריכים לחזור ולהטיף דם ברית, וזהו כעין ברית מילה למי שלא שייך בו קיום המצוה ע"י הסרת הערלה.

אמנם אם נימול קודם זמנו לפני היום השמיני פוסק הרמ"א (סי' רס"ב סעי' א') דאינו צריך הטפת דם ברית, ובאופן שנימול בלילה או ע"י גוי נחלקו המחבר והרמ"א בסי' רס"ד והרמ"א פוסק שצריך הטפת דם ברית.

ויש לבאר מה החילוק בין מילה קודם זמנו למילה ע"י גוי לענין הטפת דם ברית הרי בשניהם לא נימול כדין.

ב. מהלך הש"ך - המל בתוך ח' קיים

מצוה בדיעבד וקושיית השאגת אריה על זה

הש"ך (בסי' רס"ב) מבאר את שיטת הרמ"א שמצות המילה לכתחילה היא ביום השמיני אבל אם מל בתוך ח' נמי קיים המצוה בדיעבד, אמנם מילה בלילה או ע"י גוי אפי' בדיעבד לא קיים שום מצוה.

השאגת אריה (בסי' נ"ב) מקשה עליו כמה קושיות, וביניהם מקשה דיש משנה מפורשת בשבת דהמל בשבת לפני זמנו חייב חטאת, ולכאורה אי קיים מצוה אמאי חייב חטאת הרי"ז

⁶ ולפי הפרי יצחק שיש רק מצוה אחת שיהיה מהול ביום השמיני נמי אפשר ליישב כה"ג דצריך שיהיה מהול ע"י מילה כשרה, ולכן אם נימול לפני זמנו מ"מ ביום השמיני הרי הוא מהול כדין, אבל אם נימול ע"י גוי או בלילה חל פסול על המילה וביום השמיני אין הוא מהול כדין.

ובביאור הדברים נאמרו כמה וכמה מהלכים ויש בזה אריכות גדולה ואיכהמל"ב.

ב. שיטת המהר"ח אור זרוע - 'אין המצוה העשיה אלא מה שחתומה ברית בבשרו' המהר"ח חולק על אביו [בלא להביא את דבריו] בתשובה י"א דאין שום מצוה בפעולת המילה אלא המצוה היא שיהא חתומה ברית בבשרו, והוא מביא את הגמ' בקידושין (כ"ט) דהאב מחויב לבנו בכמה חיובים למולו לפדותו ללמדו תורה ללמדו אומנות, וכמו שללמדו אומנות המצוה היא שיהיה הבן מלומד באיזה אומנות ולא עצם הלימוד, וכמו"כ לפדותו המצוה היא שיהא בנו פדוי, ולא עצם הפדיון, ה"נ למולו אין המצוה במעשה המילה, אלא האב חייב לראות שיהא ברית חתומה בבנו, ואין חילוק אם הוא עושהו בעצמו או שאחר עושהו. כדברים האלו מצינו בכמה דוכתין בדברי האחרונים כדלקמן.

ג. המקנה - חיוב אשה במילה

הגמ' בע"ז (כ"ז) דנה אם אשה כשרה למול או לא, מקשים התוס' שם (ד"ה אשה) אם אשה פסולה למול אמאי למדה הגמ' בקידושין (כ"ט). דאשה אינה מחויבת למול את בנה מקרא ד"כאשר

הכלאיים, ושפיר חשיב לאו שיש בו מעשה.

ולפי"ז אפשר לומר ה"נ במצות מילה, שכיון שתוצאת המילה נמשכת אזי חשיב כאילו חוזר ומל את עצמו, למשך כל חייו.

ומעתה אתי שפיר טובא החילוק בין מל בתוך ח' לנולד מהול או נימול ע"י גוי דהיכא דנימול בתוך ח' דיש כאן פעולת מילה כדבעי רק שעדיין לא קיים המצוה אזי מהיום השמיני והלאה מקיים מצוה בכל רגע ורגע ולכן אינו צריך הטפת דם ברית, משא"כ בנימול ע"י גוי או בלילה שזהו מילה פסולה אדרבה לעולם חוזר וניעור פעולה זו של מילה פסולה ולכן צריך הטפת דם ברית, וכ"ש היכא דנולד מהול דאין שום פעולת מילה שיכולה לחזור על עצמה ולכן צריך הטפת דם ברית.

ענף ג' - שיטת המהר"ם אור זרוע מצות מילה שיהא חתומה ברית בבשרו

א. שיטת האור זרוע מצות מילה דוקא ע"י האב ולא ע"י שליח

האור זרוע מחדש חי' עצום שמצות מילה צריכה להעשות דוקא ע"י אבי הבן ואין הוא יכול לעשות שליח למול⁸, והביאו הדרכי משה (בסי' רס"ד) והש"ך בחו"מ (סי' שפ"ח) ג"כ סובר כן.

⁷ אמנם בשיטת המהר"ח אור זרוע א"א לומר כן דכאשר יתבאר בענף ג' במקום אחר כותב המהר"ח אור זרוע דהמצוה היא שיהא מהול ולא שימול את עצמו.

⁸ והא דקתני בגמ' בפסחים (ז') "לא סגי דלאו איהי מהיל", היינו דהיכא שהאב אינו יכול למולו יש חיוב על כלל ישראל למולו, אבל אי"ז מדין שליחות אלא מדין חיוב עצמי שיש על כל ישראל.

⁹ הוא מביא שם גם את היסוד שאומר גם בתשובה קס"ג כמו שהבאנו באות א' דמצוה זו היא מצוה תמידית וכדמוכח ממעשה דדוד המלך.

שייך, וא"ת שיהא הוא שליח של ישראל למול הרי אין שליחות לעכו"ם. מתרץ הרעק"א דמצות מילה אינה מוטלת על האב שהוא בעצמו יעשנו אלא מוטל עליו החוב לראות ולדאוג שבנו יהיה מהול ומילה זו יכולה להיעשות נמי ע"י גוי.

ומחדש שם הרעק"א חידוש ע"ג חידוש דאפי' דמצוות צריכות כוונה בכה"ג כוונת המצוה שצריכה להיות ע"י ישראל אינה צריכה להיות בשעת עשיה, אלא בשעה שהבן מהול, כמו מצות סוכה שהכוונה צריכה להיות בשעה שיושב בה ולא דווקא בשעת הכניסה.

ה. סיכום הדברים

לסיכום הענינים יש לנו ד' שיטות מהו מצות ברית מילה.

האור זרוע סבר דהמצוה היא פעולת המילה לבד ואבי הבן אף לא מצי משוי שליח.

בנו המהר"ח אור זרוע סבר דאין כל מצוה בפעולת המילה אלא המצוה היא שתהא חתומה ברית בבשרו, וזהו מצוה תמידית.

הבית הלוי סבר דישנם שתי מצוות, הא' מצות פעולת המילה ביום השמיני, הב' מצוה תמידית להיות מהול.

הפרי יצחק סבר דיש מצוה אחת להיות מהול ביום השמיני.

צווה אותו אלוקים" אותו ולא אותה, הרי ממילא פסולה היא למול.

ומתרצים התוס' שם דקמ"ל קרא דאין היא חייבת 'לבקש למהלו'.

מבאר המקנה בקידושין (שם) דלא יכלו התוס' לפרש דבעינן ילפותא דאין היא צריכה לשלוח שליח דהרי קיי"ל ד'כל מילתא דלא סגי אי איהו עביד לא מצי משוי שליח', ואם אשה פסולה למול אין הו"א דתוכל לשלוח שליח.

ולכך פי' התוס' בע"ז דהילפותא באה לאפוקי שלא נימא שהיא חייבת לבקש למהלו דזהו הציווי הכתוב בתורה "כאשר צווה אותו אלוקים" להתעסק ולחזור על מילת בנו, ולכך אתי הילפותא דאותו ולא אותה דאין היא מחויבת בחיוב זה.

חזינן מדבריו אלו דהתוס' בע"ז סברו ממש כדברי המהר"ח אור זרוע דהציווי של מצות מילה דכתי' בתורה "כאשר צווה אותו" היינו לדאוג שימולו את בנו שתהא הברית חתומה בבשרו ולא מעשה המילה עצמה.

ד. הרעק"א - ביאור השיטה שנכרי כשר

למול

בגמ' בע"ז (שם) איתא מח' אם עכו"ם כשר למול ולהלכה נקטינן (סי' רס"ד) דעכו"ם פסול למול.

מקשה הרעק"א (בחידושיו) באיזה אופן כשר למול הרי במילת בנו אין הוא